

MŮJ DEN SE ZOOMTEXTEM: PRÁCE NA INTERNETU

(lekce 1)

Michal Borek

Martin Plíštil

Obsah a redakce textu: Břetislav Verner

© Autoři lekce, ver. 2021: Tento kurz je určen pro výuku zrakově postižených uživatelů speciálního zvětšovacího a odečítacího programu ZoomText nebo Fusion a autoři kurzu nabízejí pro tento účel celý text nebo jeho části k bezplatnému použití a šíření. Zároveň však autoři prosí, aby přitom vždy byl uváděn odkaz na tento původní zdroj, z něhož použití textu kurzu nebo jeho částí pochází (viz „licenci“ v poslední kapitole).

Názvy produktů, firem apod. použité v textu mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

OBSAH

1	Můj den se ZoomTextem	3
2	Trocha teorie.....	3
2.1	Nastavte si zvětšení textu	3
2.2	Uživatelské rozhraní a ovládání ZoomTextu.....	3
2.3	Zvýraznění myši, kurzoru a fokusu	5
2.4	Vyhledávač na webu.....	7
2.5	Nástroje pro čtení	7
2.6	Oblasti čtení.....	11
3	Jsme na internetu	12
3.1	Jaký je dnes den?.....	12
3.2	Čteme články	12
3.3	Co dávají v televizi?	14
3.4	Kdo mi dneska poslal e-mail?	14
4	Bonusy.....	15
4.1	Skupinové příkazy: čas a datum	15
4.2	Aplikační nastavení.....	15
5	Klávesové zkratky používané v této lekci	16
6	Jak dále	17
6.1	Licence	17
6.2	Poděkování a kontakt	18

1 Můj den se ZoomTextem

V tomto workshopu si prožijeme jeden fiktivní den se ZoomTextem. Zaměříme se na praktické každodenní využití funkcí ZoomTextu pro získávání informací z internetu. Pro práci na internetu či spíše ve webovém prohlížeči má ZoomText několik nástrojů. Například vyhledávání na stránce, čtení textu hlasem či sledování oblastí. A nakonec jako bonus si ukážeme jak zjistit aktuální čas a datum. Jako webový prohlížeč zde použijeme Microsoft Edge Chromium. Alternativně můžete použít prohlížeč Google Chrome či Mozilla Firefox, ale mějte na paměti, že jednotlivé funkce se mohou měnit v závislosti na prohlížeči. Ještě pro jistotu doplním, že pro správnou funkčnost ZoomTextu je třeba v Microsoft Edge zapnout hardwarovou akceleraci a naopak v Mozille Firefox je třeba hardwarovou akceleraci vypnout.

2 Trocha teorie

Pokud již ZoomText znáte, a třeba jej i používáte, můžete přeskočit na kapitolu 3. Práce na internetu.

2.1 Nastavte si zvětšení textu

ZoomText je speciální software pro zrakově postižené. Je určen pro systém Windows. Poslední dvě verze je možné nainstalovat pouze do 64bitových Windows 10 a vyšších. Nepředpokládáme, že by v dnešní době měl ještě někdo něco jiného, ale je určitě dobré to vědět. ZoomText má dvě verze:

- Zvětšovač - obsahuje sadu vizuálních nástrojů pro zvětšování a zvýrazňování čehokoliv na obrazovce počítače.
- Zvětšovač / Odečítač - obsahuje všechny funkce ZoomTextu Zvětšovač a navíc sadu nástrojů pro čtení obsahu obrazovky a dokumentů. Ale pozor, není to plnohodnotný odečítač pro nevidomé. Spíše poskytuje hlasovou podporu při práci s obrazovkou. Součástí instalace jsou i české hlasy Zuzana a Iveta.

Poznámka: Pro tento Workshop využijeme samozřejmě ZoomText ve verzi Zvětšovač/Odečítač.

2.2 Uživatelské rozhraní a ovládání ZoomTextu

ZoomText můžeme ovládat několika způsoby. Použitím klávesových zkratk, použitím skupinových příkazů, nebo přes grafické uživatelské rozhraní.

Uživatelské rozhraní ZoomTextu lze otevřít třemi způsoby:

- Klávesovou zkratkou CTRL + CAPSLOCK + U.
- Kliknutím na okno ZoomTextu na hlavním panelu.
- Kliknutím na ikonku ZoomTextu v systémové liště hlavního panelu.

Uživatelské rozhraní se skládá z nabídky „ZoomText“ a tří karet - Zvětšovač, Odečítač a Nástroje. Na každé kartě jsou tlačítka pro ovládání jednotlivých nástrojů. Tato tlačítka jsou ještě rozdělena na dvě části. Horní část tlačítka zapíná či vypíná požadovaný nástroj a dolní část slouží k nastavení či přizpůsobení tohoto nástroje. Po kliknutí na dolní část tlačítka se zobrazí nabídka, ve které si můžete daný nástroj rychle přizpůsobit s využitím přednastavených šablon, nebo si vytvořit vlastní nastavení dle vašich představ. Obecně pro uživatelské rozhraní ZoomTextu platí toto:

- Nabídka „ZoomText“ je zaměřena na všeobecnou správu ZoomTextu, jako je ukládání konfigurace, předvolby nastavení ZoomTextu, aktivace a aktualizace, nápověda či podpora při řešení problémů se ZoomTextem.
- Na kartě Zvětšovač si nastavujete vizuální nástroje, jako je velikost a oblast zvětšení, barevné schéma obrazovky, zvýraznění myši, kurzoru či fokusu.
- Karta Odečítač slouží pro nastavení hlasu a hlasových funkcí. Můžete zde nastavit rychlost hlasu, odezvu hlasu pro klávesnici a myš, výřecnost, oblasti čtení a jednu z nejpoužívanějších funkcí ZoomTextu, což je čtečka AppReader.
- Na kartě Nástroje jsou pak další doplňkové nástroje, jako je zvětšení textu z webové kamery, čtení na pozadí, převodník textu do hlasového souboru a vyhledávač.

Kompletní seznam klávesových zkratk můžete nalézt hned několika způsoby. V uživatelské příručce, což je celkem zdlouhavé, nebo v nápovědě ZoomTextu. Zde stačí otevřít uživatelské rozhraní ZoomTextu (CTRL + CAPSLOCK + U) a poté stisknout klávesu F1. Otevře se okno s nápovědou. V levé části dvakrát klikněte na položku „Klávesy ZoomTextu“. Tím se v pravé části okna zobrazí jednotlivé kategorie klávesových zkratk. Nyní stačí již jen rozkliknout požadovanou kategorii.

Dva tipy, jak rychle najdete požadovanou klávesovou zkratku:

- Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu (CTRL + CAPSLOCK + U) a najedte myší na obrázek funkce, kterou chcete použít. Tím se zobrazí bublina s nápovědou a klávesovou zkratkou pro danou funkci.
- Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu (CTRL + CAPSLOCK + U). Klikněte na nabídku „ZoomText“ a dále v otevřeném menu poklepejte na položku „Klávesy ZoomTextu“. V otevřeném okně s klávesovými zkratkami zadejte nahoře do vyhledávacího pole část názvu hledané zkratky. Nyní se v seznamu níže zobrazí ty zkratky, které obsahují vámi zadané slovo. V seznamu je nejprve zobrazen

název či popis zkratky, dále následuje příkaz pro skupinové příkazy a na konci řádku je klávesová zkratka.

Nejpoužívanější klávesové zkratky ZoomTextu:

Příkaz	Klávesová zkratka
Zvětšit / Zmenšit	CAPSLOCK + ŠIPKA NAHORU / DOLŮ
Zvětšit / Zmenšit kolečkem myši	SHIFT + CAPSLOCK + kolečko myši
Zapnout / Vypnout zvětšení	CAPSLOCK + ENTER
Zapnout / Vypnout ZoomText	CTRL + CAPSLOCK + ENTER
Zobrazit panel ZoomTextu	CTRL + CAPSLOCK + U
Zapnout / Vypnout filtraci barev	CAPSLOCK + C
Spustit AppReader	ALT + CAPSLOCK + A
Zrychlit / Zpomalit řeč	ALT + CAPSLOCK + ŠIPKA NAHORU /DOLŮ
Zapnout / Vypnout hlas	ALT + CAPSLOCK + ENTER
Umlčet	CTRL

Nyní si podrobněji představíme některé nástroje, které vám pomohou s prací v internetovém prohlížeči. Ukážeme si jejich nastavení a poté i praktické využití. Pro ovládání jednotlivých nástrojů budeme primárně používat klávesové zkratky.

Důležité: Pokud chcete, aby si ZoomText zapamatoval poslední nastavení i při dalším spuštění programu, je třeba nastavení uložit.

Nastavení (tzv. konfiguraci) uložíte takto: Otevřete Uživatelské rozhraní, kliknete na nabídku „ZoomText“. V nabídce klikněte na položku „Konfigurace“ a zde zvolte příkaz „Uložit jako výchozí“.

2.3 Zvýraznění myši, kurzoru a fokusu

Zvýraznění je asi nejdůležitější a nejpoužívanější funkcí pro zrakově postižené. ZoomText umožňuje zvýraznění ukazatele myši, psacího kurzoru či vybrané položky - fokusu.

2.3.1 Nastavení zvýraznění

Nastavení velikosti a barvy zvýraznění provedete v Uživatelském rozhraní ZoomTextu. Přesuňte se na kartu Zvětšovač a poté klikněte na dolní polovinu ikony **Myš / Kurzor / Fokus**. Otevře se nabídka s těmito položkami:

- Normální - vypne zvýraznění.
- Dle šablony - zde si můžeme vybrat barvu, velikost a typ zvýraznění ze seznamu přednastavených šablon od výrobce.
- Vlastní - zvolí vlastní nastavení zvýraznění, které jste si přizpůsobili v Nastavení.
- Nastavení - zde si můžete zvýraznění přizpůsobit dle vlastních potřeb.

2.3.2 Zapnutí a vypnutí zvýraznění

Zvýraznění ukazatele myši	CAPSLOCK + P
Zvýraznění psacího kurzoru	CAPSLOCK + R
Zvýraznění fokusu	CAPSLOCK + F

2.3.3 Nastavení ukazatele myši

Pro další výklad si teď nastavte velký žlutý ukazatel myši se záměrným křížem po stisku CTRL + SHIFT.

Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu, karta Zvětšovač a klikněte na dolní část ikony **Myš**. V otevřené nabídce zvolte položku „Nastavení“. V okně Nastavení postupně shora zvolte tato nastavení:

- Zvýraznění ukazatele - Vlastní
- Velikost - Velký
- Barva - žlutá
- Orámování Způsobem - Velký kříž
- Orámování Tloušťka - Střední
- Orámování Barva - Automatická
- Zobrazí orámování ukazatele - Po stisku modifikační klávesy
- Klávesa - CTRL + SHIFT
- Vše potvrďte stiskem tlačítka OK.

2.3.4 Nastavení psacího kurzoru

Zvýraznění kurzoru si nastavte dle šablony Modré klínky. Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu a na kartě Zvětšovač klikněte na dolní část ikony **Kurzor**. Z otevřené nabídky vyberte položku „Dle šablony“ a dále z otevřené nabídky „Modré klínky“.

2.3.5 Nastavení fokusu

Zvýraznění fokusu nechte prozatím vypnuté. Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu a na kartě Zvětšovač klikněte na dolní část ikony **Fokus**. Z otevřené nabídky vyberte položku „Normální“.

2.4 Vyhledávač na webu

Nástroj Vyhledávač, jak již název napovídá, slouží k vyhledávání položek na webové stránce nebo slov v otevřeném textovém souboru.

Vyhledávač spustíte rychlou kombinací CTRL + CAPSLOCK + F nebo z uživatelského rozhraní ZoomTextu kliknutím na ikonu Vyhledávače na kartě Nástroje.

Okno vyhledávače se skládá z několika ovládacích prvků. Navíc lze nastavení těchto prvků mezi sebou různě kombinovat.

- Prvky stránky: zde si můžete vybrat typ vyhledávané položky, jako je Veškerý text, Oblasti, Nadpisy či Odkazy.
- Pole Hledej: zde můžete zadat hledaný řetězec znaků. Vyhledávat můžete nejen text, ale i odkaz, nadpis či cokoliv jiného, co vyberete v předchozím kroku “Prvky stránky”.
- Tlačítka Předchozí a Další pro pohyb po nalezených položkách.
- Tlačítka Aktivovat, kterým rovnou otevřete nalezený odkaz.
- Tlačítka AppReader, kterým spustíte plynulé čtení od kurzoru.
- Tlačítka Seznam: zobrazí seznam výsledků hledání. Seznam si můžete seřadit dle pořadí na stránce, dle typu položky, nebo dle abecedy.

Tip: Občas se setkáváme s dotazem, zda je možné se v ZoomTextu pohybovat na internetové stránce pomocí kláves, například klávesou “L” po odkazech, “H” po nadpisech apod., jako u jiných odečítačů obrazovky. Odpověď je „Ano“, ZoomText toto umí, ale právě se spuštěným Vyhledávačem. Po otevření Vyhledávače se lze pohybovat klávesovými zkratkami po jednotlivých položkách stránky. Například CTRL + L na další odkaz, CTRL + H na další nadpis, CTRL + T na další tabulku. Pro přechod na předchozí odkaz, nadpis či tabulku stačí ke klávese CTRL přidat ještě SHIFT.

Případně si lze zobrazit okno se seznamem prvků na stránce. Nicméně, jak už bylo řečeno, ZoomText není úplný odečítač a toto je spíše výjimka. (Součástí programu Fusion je však odečítač Jaws, takže uživatelé Fusionu výhodu úplného odečítání mají.)

2.5 Nástroje pro čtení

ZoomText ve své pokročilejší verzi nabízí nejen zvětšování obrazovky a nástroje pro lepší orientaci, ale také možnost hlasem přečíst text z obrazovky. Může to být text ikon na ploše, seznam souborů v Průzkumníku nebo čtení článků na internetu.

Pro tyto účely je v ZoomTextu hned několik nástrojů, takže si teď povíme, které to jsou a jak se používají.

2.5.1 Čtení pod kurzorem myši

Funguje to přesně tak, jak zní název tohoto nadpisu. Na co najedete myší, to ZoomText přečte, pokud jde o text, grafický prvek nebo cokoli, co je ZoomTextem podporováno. Na ploše čte jednotlivé ikony, v seznamu souborů název souboru, ve Wordu text na stránce a na internetu také. Je to jednoduché, rychlé a praktické.

- Na ploše, když ukážete myší na ikonu, dozvíte se její název.
- Na internetu, když najedete myší na řádek s textem, ZoomText tento text přečte.

Toto všechno se nastavuje v Uživatelském rozhraní ZoomTextu na kartě Odečítač pod položkou „Odezva ukazatele myši“. Můžete si vybrat, jestli chcete, aby ZoomText přečetl text pod kurzorem myši okamžitě, nebo si nastavit čtení s určitou prodlevou. S prodlevou začne ZoomText číst až tehdy, když na dané položce myš nějakou chvíli ponecháte.

2.5.2 Čtení kurzorovými klávesami

Tady není co vysvětlovat. ZoomText čte všechno, kam se pohnete kurzorovými klávesami například v dokumentu ve Wordu, v Excelu, v Poznámkovém bloku, zkrátka všude, kde je to podporováno a kde je možné se pohybovat v textu pomocí kurzorových šipek.

ZoomText vždy přečte celý řádek daného dokumentu, celou buňku tabulky atd.

2.5.3 AppReader

Čtečka AppReader je velmi komplexní nástroj, který umožňuje číst delší texty, internetové stránky, dokumenty, knihy, soubory PDF a další formáty. V zásadě vše, na co si vzpomenete, pokud je aplikace, ve které chcete číst, podporována ZoomTextem. Při spuštění AppReaderu není možné čtený text upravovat a ani jinak s počítačem pracovat. Pro další práci je proto vždy nutné nejprve AppReader vypnout.

AppReader nabízí tři režimy čtení. Navíc je AppReader jakoby oddělený od celého ZoomTextu, takže funguje, i když v ZoomTextu máte vypnutý hlas, třeba proto, že ho běžně nepotřebujete a hlas používáte jen při čtení delších textů. Je také možné v AppReaderu nastavit jinou rychlost čtení, než je rychlost řeči v samotném ZoomTextu.

Pojďme si tedy o jednotlivých nástrojích AppReaderu něco povědět a přiblížit si jejich ovládání.

2.5.4 *AppReader - Aplikační zobrazení*

Aplikační zobrazení je režim čtení AppReaderu, který odpovídá skutečnému vzhledu textu v dané aplikaci, dokumentu, na internetové stránce. Tedy neztrácíte přehled o tom, kde se v textu nacházíte. Text, který AppReader čte, může zároveň být zvýrazněný. Je tedy velmi snadné se orientovat v tom, kde se AppReader zrovna pohybuje, co čte a kdy asi bude konec čtení – tedy pokud víte, jak je článek nebo dokument dlouhý.

Čtení spustíte klávesovou zkratkou ALT + CAPSLOCK + A a AppReader začne číst od začátku daného dokumentu nebo internetové stránky. Obzvlášť na internetu to však není vždy žádoucí, protože internetové stránky bývají plné reklam a různých nabídek před vlastním článkem či textem. Vyřešit to můžete tak, že si prohlížeč přepnete do režimu čtečky, pokud vám to daná stránka dovolí. Případně AppReader spustíte zkratkou ALT + CAPSLOCK + levé tlačítko myši a AppReader začne číst od pozice ukazatele myši.

2.5.5 *AppReader - Textové zobrazení*

Textové zobrazení funguje zcela stejně jen s jediným rozdílem - text na obrazovce se zobrazí čitelněji a jinak než ve spuštěné aplikaci, ze které čtete (Word, internet apod.). Vzhled textu je možné si zde upravit výrazně odlišně, např. tak, aby velikost a typ písma, barva písma a pozadí, zvýraznění čteného textu a další vlastnosti odpovídaly zrakovým potřebám uživatele. Někdo má rád tmavé pozadí se světlým textem, někdo má specifickou poruchu barvocitu a tak potřebuje třeba červené pozadí a na něm žlutý text. Někdo potřebuje velký text, někdo potřebuje, aby text byl v jednom nekonečném řádku o velikosti přes půl obrazovky. Toto všechno si lze v Textovém zobrazení nastavit.

Čtení v Textovém zobrazení spustíte pomocí klávesové zkratky ALT + CAPSLOCK + T. Pokud máte Textové zobrazení nastavené jako primární nástroj AppReaderu, můžete pak opět využít zkratku s tlačítkem myši, a v Textovém zobrazení sledovat text od aktuální polohy ukazatele myši.

Tip: V průběhu čtení se klávesou Tabulátor můžete cyklicky přepínat mezi Aplikačním a Textovým zobrazením.

2.5.6 *AppReader - Nástroj Řekni to*

Tento nástroj je určen pro případy, kdy aplikace, ve které chcete číst, není ZoomTextem plně podporována, takže v ní nefungují předchozí dva režimy. Také se může stát, že předchozí dva režimy špatně detekují formátování, například text uspořádaný na internetové stránce do sloupců jako v novinách.

Nástroj spustíte pomocí klávesové zkratky ALT + CAPSLOCK + S. Ukazatel myši se změní a text, který chcete přečíst, ukazatelem nástroje označíte. Text označujete klasickým způsobem jako kdykoli jindy, až na to, že tentokrát ukazatel myši označuje opravdu reálný blok textu tak, jak vy chcete. V tomto případě je potřeba si to opravdu

vyzkoušet, protože nejpřesnější popis je asi ten, který jsme právě uvedli - zároveň však víme, když jsme sami objevovali funkce ZoomTextu, že jsme také nechápali, jak to přesně funguje, dokud jsme si to nezkusili.

U nástroje Řekni to neplatí specifická nastavení pro AppReader. Rychlost čtení se tak řídí tím, jak je nastavena globálně pro celý ZoomText, tj. podle nastavení hlasu na kartě Odečítač.

2.5.7 Čtení na pozadí

Pokud všechny výše uvedené možnosti selžou - aplikace není podporována a nefunguje žádný ze tří režimů AppReaderu - máte ještě jednu možnost, pravděpodobně nejuniverzálnější, použít Čtení na pozadí.

Tento nástroj se nenachází na kartě Odečítač ale přímo na kartě Nástroje a je tak od odečítače odtržený, což vzhledem k jeho univerzálním možnostem dává smysl.

Jedinou podmínkou pro použití tohoto nástroje je možnost text označit ukazatelem myši a zkopírovat jej do schránky.

V okamžiku, kdy je text ve schránce, lze stisknout klávesovou zkratku CTRL + CAPSLOCK + B. Tato klávesová zkratka spustí nástroj Čtení na pozadí, který přečte veškerý text nacházející se ve schránce.

Během čtení v AppReaderu nebo pomocí nástroje Čtení na pozadí je možné se v textu pohybovat a přeskakovat tak věci, které vás nezajímají, nebo se naopak vrátit k věcem, které jste minuli nebo jim nerozuměli.

Příkaz	Klávesová zkratka
Číst / Pozastavit	ENTER
Číst od začátku	SHIFT + ENTER
Další věta	ŠIPKA VPRAVO
Předchozí věta	ŠIPKA VLEVO
Další slovo	CTRL + ŠIPKA VPRAVO
Předchozí slovo	CTRL + ŠIPKA VLEVO
Aktuální slovo	CTRL + ALT + SHIFT + ŠIPKA NAHORU
Aktuální věta	CTRL + ALT + SHIFT + ŠIPKA DOLŮ

Tyto klávesové zkratky jsou užitečné, ať už si vyberete čtení pomocí AppReaderu a nebo nástroj Čtení na pozadí.

2.5.8 Nastavení AppReaderu

Nastavte si teď AppReader do Aplikačního zobrazení: Otevřete uživatelské rozhraní ZoomTextu a na kartě Odečítač klikněte na dolní část ikony **AppReader**. V otevřené nabídce zvolte položku „Aplikační zobrazení“.

Existuje ještě jedna klávesová zkratka, o které jsme nemluvili, a tou je kombinace kláves ALT + CAPSLOCK + R. Pomocí této klávesové zkratky spustíte AppReader také a spustíte jej v tom režimu, který je nastavený jako výchozí. Stačí si tak tedy pamatovat jen tuto jednu zkratku, pokud nechcete používat AppReader ve více režimech.

2.6 Oblasti čtení

Oblasti čtení je funkce, která dokáže sledovat, přečíst a zobrazit cokoli v určité uživatelem definované části obrazovky. Oblasti čtení se ukládají pro každou aplikaci samostatně. Spravovat oblasti je opět možné klávesovými zkratkami nebo prostřednictvím uživatelského rozhraní ZoomTextu na kartě Odečítač pod ikonou **Oblasti**.

2.6.1 Nastavení oblasti čtení

Zkuste si nastavit oblast čtení v internetovém prohlížeči, když třeba chcete zobrazit a přečíst dnešní datum, kdo má svátek a jaké je venku počasí. Zde je třeba dobře vybrat internetovou stránku, která je stabilní a není ovlivňována velikostí či změnou reklamních ploch.

Jak na to:

- Otevřete si internetový prohlížeč a ujistěte se, že je okno prohlížeče maximalizované. Pokud ne, maximalizujte jej zkratkou Win + šipka nahoru nebo poklepáním myši na záhlaví okna.
- Nyní si otevřete stránku www.irozhlas.cz. Vlevo skoro nahoře je na stránce umístěn informační text, který obsahuje všechny výše uvedené informace.
- Oblast čtení vytvoříte stiskem ALT + CAPSLOCK + C. Najedťte myši nad levý horní okraj textu dnešního data a stisknete levé tlačítko myši. Tlačítko držte stále stisknuté a myši se přesuňte na pravý dolní okraj řádku textu, což je text s popisem počasí. Během tažení se zobrazí rámeček budoucí oblasti. Nyní tlačítko myši uvolněte.
- Následně se ukáže okno Nastavení oblasti.
- Zde si nejprve oblast pojmenujte třeba “Dnes je”.
- Dále ponechte „Oblast vzhledem k“ s volbou „vlevo nahoře“.
- Činnost v oblasti nastavte na „Zobrazit a přečíst oblast“.

- „Zvýraznit obsah“ nastavte třeba na 3 sekundy.
- Ponechte zaškrtnuté položky „Návrat k předchozí“ a „Začlonit mimo oblast“.
- Ještě si vlevo zkontrolujte a možná i poznamenejte příslušnou klávesovou zkratku, kterou aktivujete tuto oblast čtení. První oblast má zkratku ALT + CAPSLOCK + 1, další pak ALT+ CAPSLOCK + 2, atd.
- Vše potvrďte stiskem tlačítka OK.
- Nakonec ještě musíte oblast pro tuto aplikaci uložit. A to buď klávesovou zkratkou CTRL + CAPSLOCK + S nebo přes menu ZoomText > Aplikační nastavení > Uložit aplikační nastavení. Poté se zobrazí okno s dotazem, zda chcete uložit nastavení pro aplikaci „ms edge“, což potvrdíte stiskem „Ano“.

3 Jsme na internetu

Nyní si prakticky ukážeme jak nám ZoomText může pomoci při každodenní práci na internetu, získávání informací a komunikaci s okolím.

3.1 Jaký je dnes den?

Co vás ráno po příchodu k počítači zajímá jako první? Určitě dnešní datum, kdo má svátek či jaké je venku počasí. K tomuto účelu využijeme webovou stránku www.irozhlas.cz a výše definovanou oblast čtení ZoomTextu.

- Otevřete stránku www.irozhlas.cz. Pro maximální urychlení či zjednodušení můžete stránku uložit do Záložek, nebo si udělat zástupce, uložit si ho na plochu a poté mu ještě přiřadit klávesovou zkratku. Například SHIFT + ALT + 1 (číslovka jedna v horní alfanumerické řadě kláves se zobrazí jako “+”).
- Stiskněte klávesovou zkratku ALT + CAPSLOCK + 1. ZoomText vám přečte a zobrazí obsah oblasti, což je dnešní datum, kdo má dnes svátek a jaké je nyní venku počasí.

Ve výsledku tedy po náběhu počítače stiskněte SHIFT + ALT + 1 a po otevření příslušné stránky ALT+ CAPSLOCK + 1. A hned víte, že je dnes 30. BŘEZNA 2021, svátek má ARNOŠT a venku je 21°C, JASNO.

3.2 Čteme články

Nyní už víte, co je dnes za den. Dále vás třeba zajímají čerstvé zprávy. Chcete vidět přehled článků a poté si nějaký zajímavý článek i přečtete. Ukážeme si proto práci s Vyhledávačem na internetové stránce a možnosti čtení, které ZoomText nabízí.

Zůstaňte tedy na internetové stránce www.irozhlas.cz. Zkratkou CTRL + CAPSLOCK + F si spustíte Vyhledávač. Na panelu Vyhledávače v levé části vyberte z rozbalovacího seznamu položku „Nadpisy“. To znamená, že budete hledat nadpisy jednotlivých článků na stránce. Také byste mohli pro tento účel použít položku „Odkazy“, ale odkazů bývá na stránce většinou velké množství a nalézt požadovaný článek by bylo dosti zdlouhavé. Pro pohyb po nalezených položkách stačí, když kliknete na tlačítko Další nebo Předchozí na panelu Vyhledávače. Po kliknutí se přesune fokus na první nalezený nadpis a současně s ním se na tento nadpis přesune i panel Vyhledávače. ZoomText vám pak tento nadpis přečte. Následující článek najdete dalším kliknutím na tlačítko Další.

Tip: Pokud preferujete práci s klávesovými zkratkami, můžete otevřít Vyhledávač stiskem CTRL + CAPSLOCK + F. Pak se po nadpisech pohybujete vpřed stisky CTRL + H a zpět CTRL + SHIFT + H. Pokud je nalezený nadpis zároveň i odkazem, můžete jej otevřít stiskem CTRL + ENTER.

Pokud se vám klikání po nadpisech zdá příliš zdlouhavé, můžete si nechat přečíst celou internetovou stránku od místa nalezeného nadpisu. Většina zpravodajských webů totiž zobrazuje spolu s nadpisem článku i několik řádků z odkazovaného článku. Postačí tedy, když po kliknutí na tlačítko Další ještě kliknete na tlačítko AppReaderu na panelu Vyhledávače.

Takto si tedy pomocí tlačítek Další či Předchozí najdete zajímavý článek, který si chcete přečíst. Myšičkou kliknete na jeho zvýrazněný nadpis, který je zároveň i odkazem. Tím se otevře nová stránka s požadovaným článkem. Panel Vyhledávače zůstává stále otevřený, ale je neaktivní. Důvod, proč se Vyhledávač nezavřel, je poměrně praktický. Nově otevřená stránka neobsahuje jen onen požadovaný článek, ale nahoře je opět hlavní menu s mnoha odkazy a upoutávkami. Pokud bychom nyní spustili AppReader a plynulé čtení od začátku stránky, museli bychom si poslechnout celé hlavní menu nové stránky.

Po načtení stránky klikněte na panel Vyhledávače a rovnou i na ikonu Další. Jakmile se ocitnete na vámi požadovaném nadpisu, klikněte na tlačítko AppReaderu v panelu Vyhledávače.

Tip: Pokud se chcete rychle zbavit všeho nepodstatného na internetové stránce a ponechat tam jen článek s obrázkou, použijte režim čtečky, který je integrovaný ve webových prohlížečích Microsoft Edge a Mozilla Firefox. Režim čtečky se spouští a vypíná klávesou F9, nebo kliknutím na ikonu Čtečky vpravo od adresního řádku. Pozor: Režim čtečky nemusí být dostupný na všech internetových stránkách. Po otevření čtečky již můžete rovnou spustit plynulé čtení AppReaderem.

Jako další možnost čtení můžete využít nástroj Čtení na pozadí. Čtení na pozadí má tu výhodu, že v průběhu čtení můžete na počítači dělat cokoliv jiného. Jak na to? Prostě si myšičkou označíte text, který chcete přečíst a zkopírujte jej do schránky CTRL + C. Poté

stiskněte CTRL + CAPSLOCK + B čímž spustíte čtení na pozadí a zobrazí se i jeho ovládací panel.

3.3 Co dávají v televizi?

Televize je dnes již nezastupitelný zdroj zábavy a informací. Podíváme se, jak nám i v tomto může ZoomText pomoci. Televizní program je specifický svou sloupcovou strukturou. Zde více než kde jinde záleží na tom, jak vývojář internetovou stránku navrhl. Většinou se zde setkáte se třemi druhy řazení TV pořadů.

- Řazení po sloupcích: Zde má každá TV stanice svůj pevný sloupec, což respektuje i AppReader. Zkratkou ALT+ CAPSLOCK + kliknutí levým tlačítkem myši na začátek vybraného sloupce si přečtete program na celý den pro jednu konkrétní stanici včetně podrobností o jednotlivých pořadech. Toto výborně funguje na stránce [TV Program - Parabola.cz](#).
- Řazení dle časového pásma: To znamená, že jako blok textu je použito určité časové rozmezí například 12:00 - 14:00 a v tomto rozmezí vám AppReader přečte všechny pořady na všech zobrazených stanicích. Toto výborně funguje na stránce [TV program :: programy-tv.cz - Televizní program 200 stanic \(programy-tv.cz\)](#)
- Časová osa jedné stanice: To je podobné jako řazení po sloupcích, ale tentokrát ve vodorovné ose a bez podrobností o jednotlivých pořadech. Takže plynulé čtení zahájíte ALT+ CAPSLOCK + levé kliknutí myši na začátek řádku s vybranou stanicí. Toto výborně funguje na stránce [TV program – televizní programy všech stanic – Centrum.cz](#)

Pokud vás nezajímá celý program, ale jen podrobnosti o konkrétním pořadu, můžete použít nástroj Řekni to. Spustíte jej stiskem ALT+ CAPSLOCK + S a poté myší vyberete blok textu, který se po uvolnění tlačítka myši ihned přečte.

3.4 Kdo mi dneska poslal e-mail?

Jak nám může ZoomText pomoci při práci s e-maily ve webovém prohlížeči? Využijeme zde funkci Odezva myši. Tuto funkci zapneme buď zkratkou ALT + CAPSLOCK + M nebo přes uživatelské rozhraní ZoomTextu na kartě Odečítač > Myš.

V e-mailové schránce se budete pohybovat hlavně myší. Pro práci v e-mailu si nastavte okamžitou odezvu myši. Ještě zkontrolujte, že máte nastavenou odezvu všech slov na řádku nebo v objektu. To naleznete v uživatelském rozhraní ZoomTextu > Odečítač > Myš > Nastavení.

Pohybem myši po seznamu e-mailů vám tak ZoomText bude číst odesílatele zprávy, předmět a začátek textu zprávy. Pro úplnost ještě uvádíme, že v e-mailové schránce na

Gmailu je možné se pohybovat po seznamu zpráv i kurzorovými šipkami nahoru a dolů. Pokud vás nějaký e-mail zaujme, dvojnásobným kliknutím jej otevřete. Poté si jej můžete nechat přečíst AppReaderem. Nejjednodušší způsob spuštění plynulého čtení zprávy je stisknout ALT + CAPSLOCK + levým tlačítkem myši na začátek zprávy.

4 Bonusy

4.1 Skupinové příkazy: čas a datum

Pamětníci si možná vzpomenou, že v ZoomTextu do verze 10.1 bylo možné zjistit čas a datum pomocí klávesové zkratky, CTRL + ALT + I pro čas a CTRL + ALT + Y pro datum. Novější verze ZoomTextu již tuto předvolbu nemají. Lépe řečeno, funkce oznámení času a data zde zůstala, jen z nějakého důvodu nemá přiřazenou klávesovou zkratku.

Nicméně v ZoomTextu 11 a novějších verzích byla přidána funkce "Skupinové příkazy". Nebudeme se zde pouštět do podrobného popisu "Skupinových příkazů", ale ukážeme si, jak lze touto cestou zjistit čas a datum.

Skupinové příkazy jsou takový virtuální ovládací panel ZoomTextu. Otvírají se kombinací CAPSLOCK + MEZERNÍK. Poté stiskem příslušné klávesy vyberete skupinu příkazů, která vás zajímá. Nakonec stisknete konkrétní klávesu pro požadovanou funkci. Konkrétní klávesy a jejich funkci si můžete nechat přečíst stiskem klávesy otazník.

Pro zjištění času a data tedy stisknete CAPSLOCK + MEZERNÍK, potom se "Y" přepnete do menu pro čtení a nakonec klávesou "T" nebo "D" zjistíte požadovaný údaj. Klávesy můžete tisknout opakovaně. Skupinové příkazy opustíte stiskem klávesy ESC.

4.2 Aplikační nastavení

ZoomText umožňuje si uložit různá nastavení pro různé aplikace (aplikačně závislá nastavení). To je v praxi velice užitečné. Například pro Word si můžete nastavit černé pozadí a bílé písmo, pro přehrávač VLC si vypnout zvětšení a hlas a pro internetový prohlížeč si například zvýraznit fokus. A když příslušnou aplikaci spustíte, automaticky se aktivuje jí přiřazené aplikační nastavení.

Uložení aplikačního nastavení je velmi jednoduché. Spustíte příslušnou aplikaci a nastavíte si parametry ZoomTextu podle vašich požadavků. Poté uložte nastavení pro tuto aplikaci klávesovou zkratkou CTRL + CAPSLOCK + S nebo přes menu ZoomText > Aplikační nastavení > Uložit aplikační nastavení. Dále se zobrazí okno s dotazem, zda chcete uložit nastavení pro příslušnou aplikaci, což potvrdíte stiskem „Ano“.

Spravovat všechna aplikační nastavení můžete z menu ZoomTextu > Aplikační nastavení > Spravovat aplikační nastavení.

5 Klávesové zkratky používané v této lekci

Nastavení a skupinové příkazy

Příkaz	Klávesová zkratka
Zobrazit panel ZoomTextu	CTRL + CAPSLOCK + U
Zvětšit / Zmenšit	CAPSLOCK + ŠIPKA NAHORU / DOLŮ
Zvětšit / Zmenšit kolečkem myši	SHIFT + CAPSLOCK + kolečko myši
Zapnout / Vypnout zvětšení	CAPSLOCK + ENTER
Zapnout / Vypnout ZoomText	CTRL + CAPSLOCK + ENTER
Zapnout / Vypnout filtraci barev	CAPSLOCK + C
Zrychlit / Zpomalit řeč	ALT + CAPSLOCK + ŠIPKA NAHORU /DOLŮ
Zapnout / Vypnout hlas	ALT + CAPSLOCK + ENTER
Umlčet	CTRL
Skupinové příkazy	CAPSLOCK + MEZERNÍK

Vyhledávání a čtení

Příkaz	Klávesová zkratka
Vyhledávač	CTRL + CAPSLOCK + F
Spustit AppReader	ALT + CAPSLOCK + A
AppReader – Aplikační zobrazení	ALT + CAPSLOCK + A
AppReader – Textové zobrazení	ALT + CAPSLOCK + T
AppReader ve výchozím režimu	ALT + CAPSLOCK + R
AppReader – Číst od pozice myši	ALT + CAPSLOCK + levé tlačítko myši
Nástroj ŘekniTo	ALT + CAPSLOCK + S
Čtení na pozadí	CTRL + CAPSLOCK + B
Číst oblast čtení	ALT+ CAPSLOCK + číslo oblasti

Zvýraznění

Příkaz	Klávesová zkratka
Zvýraznění ukazatele myši	CAPSLOCK + P
Zvýraznění psacího kurzoru	CAPSLOCK + R
Zvýraznění fokusu	CAPSLOCK + F

Pozn.: CapsLock je vyhrazená klávesa ZoomTextu; původní funkci psaní velkých písmen jí vrátíte rychlým dvojitým stiskem a stejným způsobem pak zase vyhradíte pro ZoomText.

Seznam všech klávesových zkratk najdete v manuálu ZoomTextu a nezapomínejte: Nemusíte si pamatovat ani omezený seznam zkratk výše, naučte se jen ty z nich, které budete často používat. Nemusíte si dokonce pamatovat žádné zkratky, vždy lze odpovídající akci provést z menu, jenom je to pak trochu delší, na více stisků.

6 Jak dále

Se znalostmi, které jste získali v této lekci, už dokážete poměrně dobře se na internetu a v e-mailech pohybovat. Nezapomínejte ani na možnost doplnit si podle potřeby tento kurz další náповědou, která je v ZoomTextu k dispozici: český manuál či on-line náповěda, kontextová náповěda a tzv. tooltips (kontextová náповěda k nástrojům a tlačítkům). Začněte a zkoušejte si to.

Na druhé straně lze zejména internet využívat mnohem lépe, než jsme si stihli ukázat. Pokuste se postupem času o možnostech a způsobech využití internetu dozvědět více.

V další části kurzu se naučíte psát a upravovat text ve Wordu s pomocí ZoomTextu.

A nebojte se počítače: je to velmi snadné ...

6.1 Licence

Tento kurz je určen pro výuku zrakově postižených uživatelů speciálního zvětšovacího a odečítacího programu ZoomText nebo Fusion a autoři kurzu nabízejí pro tento účel celý text nebo jeho části k bezplatnému použití a volnému šíření. Zároveň však autoři prosí, aby přitom vždy byl uváděn odkaz na tento původní zdroj, z něhož použití textu kurzu nebo jeho částí pochází. Pro jiný účel, než výše uvedený, nelze text kurzu nebo jeho části bez souhlasu autorů použít, v žádném případě jej nelze šířit za úplaty.

6.2 Poděkování a kontakt

Autoři velmi děkují za všechny připomínky a návrhy na doplnění kurzu, které chápou jako společnou snahu pomáhající ke zlepšení výuky uživatelů uvedených produktů. Případné připomínky či návrhy k obsahu kurzu zasílejte prosím redaktorovi kurzu na adresu: verner.bretislav@spektra.eu.

Zpracování kurzu bylo částečně sponzorováno družstvem Spektra, v.d.n., které je zároveň autorizovaným prodejcem předmětných produktů (www.spektra.eu).

